

ПРОЛОГ

Клер: Важко, коли тебе лишають. Чекаю Генрі, не знаючи, де він, тривожачись, чи з ним усе гаразд. Важко бути тим, хто застається.

Постійно чимось займаю себе. Так час минає швидше.

Самотньою лягаю спати й самотньою прокидаюся. Ходжу на прогулянки. Працюю до знемоги. Спостерігаю, як вітер грає зі сміттям, що всю зиму пролежало під снігом. Усе здається таким простим, поки про це не замислишся. Чому любов міцніє у розлуці?

Колись давно чоловіки йшли в море, а жінки чекали їх, стоячи біля самої води і виглядаючи крихітне суденце на обрії. Тепер я чекаю Генрі. Він зникає, сам того не бажаючи, без попередження. Я чекаю його. Кожна мить очікування здається мені роком, вічністю. Кожна мить така ж повільна й прозора, неначе скло. Крізь кожну мить бачу ряд нескінченних митей очікування. Чому він пішов туди, куди я за ним піти не зможу?

Генрі: Як це відбувається? *Як це відбувається?*

Інколи наче на хвилику відволікся. Потім, здригнувшись, розумієш, що книжка, яку тримав у руках, червона картата бавовняна сорочка з білими гудзиками, улюблені чорні джинси, брунатні шкарпетки, на п'яті однієї з яких ось-ось з'явиться дірка, вітальня, чайник, що от-от закипить на кухні, — усе це зникло. Стоїш у чому мати народила, по кісточки у крижаній воді в рівчаку обабіч

невідомої сільської дороги. Чекаєш хвилинку, сподіваючись, що, можливо, просто кліпнеш і знову повернешся до своєї книжки у власній квартирі, *et cetera*¹. Через хвилину п'ять прокльонів, тремтіння та щирих сподівань, що зараз просто зникнеш, починаєш плентатися в будь-якому напрямку й зрештою доходиш до сільського будинку, де маєш можливість або щось вкрасти, або пояснити ситуацію. Іноді крадіжка доводить до в'язниці, але пояснення більш утомливе, забирає багато часу й, у будь-якому разі, змушує брехати. Зрештою, тебе іноді тягнуть у ту ж в'язницю, тому яка, до дідька, різниця.

Часом відчуваєш, наче занадто швидко встав, навіть якщо лежиш напівсонний у ліжку. Чуєш, як кров пульсує в голові, відчуваєш запаморочення і мовби кудись падаєш. Руки й ноги поколюють, а потім узагалі мовби зникають. Тебе знов не туди понесло. Усе займає лише мить, якраз достатньо часу, щоби спробувати затриматися, поборсатися (можливо, пошкодивши себе чи щось цінне). Відтак різко падаєш у коридорі, застеленому килимовим покриттям кольору молодшої трави, в мотелі № 6 у Афінах, штат Огайо, о 4:16 ранку в понеділок, шосто-го серпня 1981 року і гепаєшся головою об чиїсь двері. У результаті мешканка номера — така собі міс Тіна Шульман з Філадельфії — відчиняє двері й волає, бо, бач, до її ніг упав непритомний голий чоловік з обідраним об килим тілом. Прокидаєшся в окружній лікарні від шуму за дверима, де сидить поліцейський і слухає гру «Філліз» на тріскучому транзисторі. На щастя, ще раз непритомнієш і знову прокидаєшся через кілька годин у власному ліжку, а над тобою схилилась схвильована дружина.

¹ І так далі (*лат.*).

Іноді відчуваєш ейфорію. Усе таке піднесене, мовби світиться, але раптом тебе дуже нудить, і ти зникаєш. Вибльовуєш усе на якісь квіти за містом, або на тенісні туфлі твого батька, чи на підлогу власної ванної кімнати трьома днями раніше, чи на дерев'яний тротуар в Оук-Парку, штат Іллінойс, приблизно в 1903 році, або на тенісний корт прекрасного осіннього дня десь у п'ятдесятих, чи на власні босі ноги в різний час у різних місцях.

Як це відбувається?

Так само як в одному з тих снів, коли раптом розумієш, що мусиш пройти тест, до якого не готувався, а ти взагалі не одягнутий. І залишив гаманець удома. Коли я там, у якомусь часі, то здаюся собі дзеркальним відображенням, перетворююся на власну копію, доведена до відчаю. Стаю злодієм, волоцюгою, твариною, що біжить і ховається. Лякаю бабусь і дивую дітей. Я — фокус, ілюзія найвищого ґатунку, це настільки неймовірно, що я насправді існую.

Чи є якась логіка, якийсь правило в усіх цих поверненнях і зникненнях, у всіх цих переміщеннях? Чи існує спосіб залишатися на місці, охопивши теперішнє кожною клітиною тіла? Не знаю. Підказки є, як і в будь-якій хворобі, — симптоми та ймовірні сценарії розвитку. Виснаження, гучні звуки, стрес, різке зривання з місця, спалах світла — будь-що з переліченого може спричинити переміщення. Але: я можу читати недільний випуск «Таймс», тримати в руці горнятко кави, а поруч, на нашому ліжку дримає Клер, і раптом опиняюся у 1976 році, спостерігаю за собою, тринадцятирічним хлопчиськом, що стриже газон у бабусі й дідуся. Деякі з цих епізодів тривають якусь мить, наче слухаєш радіо в автомобілі, але виникають проблеми з сигналом. Опиняюся у натовпі, на публіці чи на зборищі. Так само часто опиняюся наодинці: у полі, в будинку,

в автомобілі, на пляжі, в школі посеред ночі. Боюся опинитися в тюремній камері, у переповненому ліфті, посеред шосе. Я з'являюся з нізвідки, голий. Як можна це пояснити? Ніколи не міг прихопити щось зі собою. Ні одяжі, ні грошей, ні документів. Більшу частину моїх «мандрів» проводжу, роздобуваючи одяг і намагаючись заховатися. На щастя, не ношу окулярів.

Яка іронія. Усі мої задоволення — домашні: розкіш м'якого крісла, спокійна втіха сімейного затишку. Все, що мені потрібно, — прості радощі. Детективний роман на ніч, запах довгого золотисто-рудого волосся Клер, ще вогкого після душу, листівка від одного з друзів, що зараз у відпустці, вершки, які розчинились у каві, м'якість шкіри під грудьми Клер, симетрія сумок з продуктами, що лежать на кухонному столі й чекають, коли їх розпакують. Люблю блукати поміж бібліотечних стелажів після того, як начальство пішло додому, злегка торкаючись корінців книжок. Такі речі наповнюють мене тугою, коли примхою Часу мене переносить у інше місце.

І Клер, завжди Клер. Уранішня, сонна Клер з прим'ятим обличчям. Клер, що занурює руки у чан, де готується паперова маса, коли вона піднімає його й струшує, щоб з'єднати волокна. Клер, що читає, а її волосся звисає над спинкою стільця, Клер, що втирає бальзам у свої потріскані червоні руки перед сном. Низький голос Клер часто лунає у моїй голові.

Ненавиджу бути там, де її нема, коли її нема. І все ж завжди йду, а вона не може піти за мною.

ЧАСТИНА 1

Людина поза часом

О ні, не щастя заради —
то передчасний набуток швидкої утрати —

Тільки ж земне існування важить багато й воно
все зникне, не може без нас і предивне
починається з нас, що зникомі найбільше.

На жаль, під інше склепіння
хіба що беруть із собою? Ані вміння дивитись,
ледве-ледве набуते, ні те, що чинилося в світі —
анічого. Отож, тільки біль. І тягар існування,
довгий досвід любові. Отож, тільки крик
невимовного.

*Райнер Марія Рільке.
З «Дев'ятої дунайської елегії»¹*

Перше побачення, частина перша

Субота, 26 жовтня 1991 року
(Генрі двадцять вісім, Клер двадцять)

Клер: У бібліотеці холодно, пахне очищувачем для килимів, хоча довкола бачу лише мармур. Заповнюю картку відвідувача: «Клер Ебшир, 11:15 26/10/1991, спеціалізований читальний зал». Мені ще не доводилось бувати в науковій бібліотеці Ньюбері, і тепер, пройшовши крізь

¹ Переклад В. Стуса.

темний зловісний вхід, я у захваті. У мене відчуття, що бібліотека — наче велика коробка, наповнена різдвяними книгами, з тих, які бачиш різдвяного ранку. У майже безшумному ліфті затемнене світло. Виходжу на третьому поверсі та заповнюю заявку на отримання читацького квитка, відтак піднімаюся у спеціалізований читальний зал. Мої підбори вистукують по дерев'яній долівці. У залі тихо й багатолюдно. Масивні важкі столи зі стосами книжок оточені читачами. Чиказьке осіннє ранкове світло проникає крізь високі вікна. Підходжу до столу й беру кілька листків читацької вимоги. Пишу доповідь з історії мистецтва. Тема дослідження — Чосер, виданий у «Келмскот-прес»¹. Шукаю книжку й заповнюю листок читацької вимоги. Але хочу також прочитати про виготовлення паперу у Келмскоті. Не можу розібратись у каталозі, тож повертаюсь до столу й прошу допомоги. Коли пояснюю жінці, що саме намагаюсь знайти, вона звертає погляд на когось, хто саме проходить за моєю спиною.

— Можливо, містер Детембл зможе допомогти вам, — каже вона.

Повертаюся, готуючись усе заново пояснювати, й опиняюся віч-на-віч з Генрі.

Мені бракує слів. Це Генрі — спокійний, одягнений, молодший, аніж бачила його раніше. Генрі працює в бібліотеці Ньюбері, й цієї миті стоїть переді мною. Тут і зараз. Радію. Генрі терпляче дивиться на мене, невиразно, але ввічливо.

— Я можу вам чимось допомогти? — запитує він.

¹ «Келмскот-прес» — приватна книгодрукарня, заснована англійським поетом і художником Вільямом Моррісом у 1891 році. Використовувала традиційні технології книгодрукування. Видавала дорогі книги малим накладом. «Твори» Чосера — найвідоміша книжка друкарні й одне з найбільших досягнень Морріса.

— Генрі! — Ледве стримуюсь, аби не кинутися на нього. Очевидно, раніше він ніколи мене не бачив.

— Ми знайомі? Пробачте, я не... — Генрі озирається, турбуючись, що ми привертаємо увагу читачів чи співробітників, копірсається в пам'яті, й усвідомлює, що у майбутньому він уже зустрічав цю променисто щасливу дівчину, котра стоїть перед ним. Востаннє, коли я його бачила, він смоктав пальці моїх ніг на галявині.

Намагаюсь пояснити.

— Я Клер Ебшир. Я знала тебе, коли була маленькою дівчинкою...

Почуваюсь розгубленою, бо закохана у чоловіка, який стоїть переді мною і взагалі мене не пам'ятає. Для нього все ще в майбутньому. Мені хочеться розсміятися від того, настільки все це дивно. На мене накочуються спогади років знайомства з Генрі, у той час як він дивиться на мене з подивом та острахом. Генрі, одягнений у старі рибальські штани мого батька, терпляче перевіряє мої знання таблиці множення, французьких дієслів, столиці усіх штатів; Генрі, що сміється над незвичним обідом, який я, семирічна, принесла у долину; Генрі, одягнений у смокінг, тремтливими руками намагається розстібнути запонки на своїй сорочці у день мого вісімнадцятиріччя. Він тут! Зараз!

— Може, вип'ємо кави чи повечеряємо разом?..

Звісно, він мусить погодитися, це ж Генрі, який любить мене в минулому й майбутньому, мусить любити мене тепер у якомусь слабкому відлунні іншого часу. На моє превелике полегшення, він таки згоджується. Ми домовляємося зустрітися сьогодні ввечері в сусідньому тайському ресторані, увесь час перебуваючи під здивованим поглядом жінки за столом. Йду, забуваючи про Келмскот і Чосера, пливу мармуровими сходами вестибюля. Відтак

опиняюсь на вулиці, під жовтневим чиказьким сонцем; біжу парком, розлякуючи собачок та білочок криками радості.

Генрі: Звичайний жовтневий день, сонячний і свіжий. Працюю в невеликій кімнатці без вікон і з регулятором вологості на четвертому поверсі в Ньюбері; вношу до каталогу колекцію праць з мармуровими листками, що нам недавно подарували. Аркуші красиві, однак вести каталогізацію нецікаво, мені нудно і шкода себе. Насправді почуваюся настільки старим, наскільки лише може бути двадцятивосьмирічний чоловік після того, як півночі пив горілку, переплачуючи за неї і намагаючись, хоча й безуспішно, повернути прихильність Інґрід Кармайкл. Ми гаркалися весь вечір, а тепер навіть не можу пригадати чому. У голові гупає. Мені потрібна кава. Залишивши працю в стані керованого хаосу, йду з кабінету, повз стіл замовлень у читальному залі. Мене зупиняє голос Ізабелли: «Можливо, містер Детембл зможе допомогти вам». Вона хотіла сказати: «Генрі, пройдо, куди це ти прокрадаєшся?»

І ця дивовижно красива, висока струнка дівчина з бурштиновим волоссям обертається й дивиться на мене, наче я — Ісус, що явився їй. Мій шлунок стиснувся. Очевидно, вона мене знає, а я її — ні. Господь знає, що я сказав, зробив, чи обіцяв цьому світлому створінню, тому змушений по-бібліотекарськи запитати:

— Чи можу я вам чимось допомогти?

— Генрі! — емоційно видихає дівчина, чим переконує мене в тому, що колись ми разом пережили щось *дивовижне*. Все стає лише гірше, оскільки я нічого про неї не знаю, навіть її імені.

— Ми зустрічалися? — запитую.

Ізабель дивиться на мене, наче говорить: «Ну ти і йолоп». Але дівчина відказує:

— Я Клер Ебшир. Я знала тебе, коли була маленькою дівчинкою.

Вона запрошує мене сьогодні на вечерю. Приголомшений, приймаю запрошення. Вона сяє від радості, хоча я неголений, з похмілля і не в найкращій формі. Домовляємося зустрітися ввечері в «Б'ю Тай». Упевнившись, що я прийду, Клер вилітає з читального залу. Оторопілий, стою в ліфті й починаю усвідомлювати, що щасливий виграшний лотерейний квиток із мого майбутнього якимось чином знайшов мене тут, у теперішньому. Починаю сміятися. Перетинаю вестибюль і, несучись сходами вниз, на вулицю, помічаю Клер, що біжить парком Вашингтонсквер, підстрибуючи і щось вигукуючи від радості. Не знаю, чому, ледь стримую сльози.

Пізніше, того ж вечора

Генрі: О шостій вечора мчу додому з роботи й намагаюся привести себе до ладу. Домом у ці дні мені слугує невеличка, але шалено дорога квартира-студія в Північному Дірборні; постійно чимось гепаюся об незручні стіни, стільниці та меблі.

Крок перший: відімкнути сімнадцять замків на вхідних дверях, кинутися у вітальню-і-одночасно-спальню й скинути з себе одяг. Крок другий: сполоснутися в душі та поголитися. Крок третій: безнадійно оглянути надра мого гардеробу й поступово усвідомити, що чистого одягу взагалі немає. Знаходжу одну білу сорочку в сумці, яку забрав з хімчистки. Вирішую надягнути чорний костюм, модельні чоловічі туфлі та блідо-блакитну краватку. Крок четвертий: нап'ясти все це на себе і зрозуміти, що я схожий на агента ФБР. Крок п'ятий: роздивитися доквіл та усвідомити, що у квартирі безлад. Вирішую не запрошувати Клер до себе сьогодні, навіть якщо це стане можливим.

Крок шостий: у ванній подивитися в дзеркало на повний зріст і побачити незграбного високого десятирічного двійника Егона Шиле¹ з диким поглядом, у чистій сорочці й костюмі директора похоронного бюро. Цікаво, у якому вбранні ця жінка мене бачила, оскільки ж я, очевидно, не приходив із мого майбутнього в її минуле у власному одязі. Вона сказала, що була маленькою дівчинкою? У голові минає безліч запитань без відповідей. На хвилину зупиняюся й дихаю на повні груди. Гарзд. Хапаю гаманець і ключі, зрештою виходжу: замикаю тридцять сім замків, спускаюся розхитаним невеличким ліфтом. Купую троянди для Клер у магазинчику в холі, за рекордний час проходжу два квартали до ресторану, та все одно запізнююся на п'ять хвилин. Клер уже сидить на диванчику, і коли бачить мене, то, здається, їй легшає на душі. Вона махає мені рукою, як на параді.

— Привіт, — кажу.

На Клер вишневе оксамитове плаття і перли. Вона нагадує одну з картин Ботічеллі у манері виконання Джона Грема²: величезні сірі очі, довгий ніс, крихітні делікатні уста, як у гейші. У неї довге руде волосся, яке вкриває плечі й сягає середини спини. Клер настільки бліда, що у світлі свічок здається восковою фігуркою. Простягаю їй троянди.

— Тобі.

— Спасибі, — говорить Клер, на диво задоволена. Глянувши на мене, вона розуміє, що мене збентежила її реакція. — Ти ніколи не дарував мені квітів.

Умощуюсь на диванчик навпроти неї. Зачарований. Ця жінка *знає* мене; це не якість швидкоплинне знайомство

¹ Австрійський живописець і графік.

² Американський художник-модерніст українського походження.

з моїх майбутніх поневірянь. З'являється офіціант і пропонує нам меню.

— Розкажи мені, — допитуюсь.

— Про що?

— Про все. Маю на увазі, чи розумієш ти, чому я тебе не знаю? Мені так прикро...

— Та ні, не варто... Тобто я знаю... чому воно так.

Клер стишує голос.

— Це тому, що для тебе нічого з цього ще не сталося, ну а я знаю тебе протягом тривалого часу.

— Як довго?

— Близько чотирнадцяти років. Уперше я побачила тебе, коли мені було шість.

— Боже, ти часто мене бачила чи лише кілька разів?

— Коли востаннє я тебе бачила, ти попросив принести зі собою це, коли ми знову зустрінемося. — Клер показує мені дитячий блідо-блакитний щоденник, — тому, — вона простягає його мені, — тримай.

Розгортаю його в місці, закладеному шматком газети. На сторінці, у верхньому правому кутку якої намальовані два цуценятка кокер-спанієля, є список дат. Вони починаються з двадцять третього вересня 1977 року і закінчуються двадцять четвертим травня 1989 року. Рахую. Сто п'ятдесят дві дати, дуже старанно написані синьою кульковою ручкою, здебільшого каліграфічним дитячим почерком на шістнадцяти маленьких блакитних сторінках із цуциками.

— Це ти складала список? Усе це точно?

— Насправді, це ти надиктував мені. Кілька років тому ти сказав мені, що завчив напам'ять дати з цього списку. Тому я не знаю, як саме це працює; тобто це нагадує стрічку Мебіуса. Але дати точні. З їхньою допомогою я знала, коли спускатися в долину, щоб зустрітися з тобою.

Знову підходить офіціант, і ми замовляємо страви: том-ха-кай¹ для мене та массамен-карі² для Клер. Офіціант приносить чай, наливаю нам по горнятку.

— Що таке «долина»? — Мало не підстрибую від хвилювання. Досі ще не стрічав нікого з мого майбутнього, тим паче роботу Боттічеллі, яка мене зустрічала сто п'ятдесят два рази.

— Долина — це частина земельної ділянки моїх батьків у Мічигані. З одного боку там ліс, а з протилежного — наш будинок. Десь посередині є галявина близько десяти футів у діаметрі, а на ній — велика каменяка. Якщо ти на галявині, в будинку тебе ніхто не побачить, бо довкола земля піднята, а галявина — у заглибині. Раніше я там гралася, бо любила бути на самоті, думала, ніхто не знає, що я там. Якось, — тоді я навчалась у першому класі, — прийшла зі школи додому й пішла на галявину, а там був ти.

— У чому мати народила і, ймовірно, блював.

— Насправді, ти видавався досить стриманим. Пам'ятаю, назвав мене на ім'я, і ще пам'ятаю, як ти дуже ефектно зник. Зважаючи на минуле, стає очевидним, що ти й раніше там бував. Думаю, що вперше ти побував там у 1981 році. Мені було десять. Ти не припиняв повторювати: «Боже мій» і витріщався на мене. До того ж ти, здавалося, нервувач через свою наготу. А на той час я уже ніби звиклася, що старший голий чоловік магічним чином з'являється з майбутнього і вимагає одяг, — усміхається Клер. — І їжу.

— Що смішного?

— За ті роки я готувала тобі досить дивні страви. Бутерброди з арахісовим маслом та анчоусами. Крекери «Рітц» з паштетом і буряком. З одного боку, я хотіла побачити,

¹ Тайський гострий суп на основі кокосового молока.

² Популярне тайське карі з м'ясом та картоплею.

чи є щось, чого б ти не їв, а з іншого, намагалася справити на тебе враження своєю кулінарною майстерністю.

— Скільки мені було років?

— Гадаю, найстаршим я бачила тебе у сорок з хвостиком. А щодо наймолодшого — я не впевнена. Може, близько тридцяти? А скільки тобі тепер?

— Двадцять вісім.

— Зараз ти видаєшся мені таким молодим. Останніх кілька років тобі було трохи за сорок, і, здавалося, життя тебе не жаліло... Важко сказати. Коли ти маленька, усі дорослі здаються великими та старими.

— То що ж ми робили? У долині? Ми були там багато часу.

Клер усміхається.

— Багато чого робили. Це залежало від мого віку, а також від погоди. Часто ти допомагав мені з домашнім завданням. Ми грали в ігри. Та в основному розмовляли. Маленькою я думала, що ти ангел. Розпитувала тебе про Бога. У підлітковому віці намагалася змусити тебе кохатися зі мною, ти не погоджувався, і, звичайно, я прагнула цього ще більше. Думаю, так чи інакше, ти боявся сексуально мене розбестити. В якомусь сенсі ти нагадував дбайливого батька.

— Ого. Можливо, це хороша новина, але чомусь цієї миті я не хочу, щоб мене сприймали, мов батька. — Наші очі зустрічаються. Ми обоє усміхаємося, ми ж змовники. — А як щодо зими? Зими у Мічигані суворі.

— Я нишком проводила тебе до нашого підвалу; в будинку величезний підвал із кількома кімнатами. Одна з них — комірчина, за стіною якої є котел. Ми називаємо її читальною залюю, тому що там зберігаються всі непотрібні старі книги й журнали. Яюсь, коли ти сидів там, у нас була хуртовина, ніхто не ходив до школи чи на роботу,

і я думала, з'їду з глузду, поки дістану тобі їжу, — в будинку було не так багато продуктів. Ета саме мала йти до магазину, коли розлютувалася буря. Ти застряг там на три дні: читав старі випуски «Рідерз дайджест» і жив на сардинах і локшині з пакетиків.

— Звучить пікантно. З нетерпінням цього чекатиму. — Нам приносять їжу. — Ти колись вчилася готувати?

— Ні, не скажу, що вмю готувати. Нел і Ета завжди гнівалися, коли я намагалася щось приготувати на їхній кухні, хіба що могла взяти собі кока-колу. А відтоді, як переїхала в Чикаго, мені немає для кого готувати, тому нема стимулу це робити. Здебільшого я надто зайнята навчанням і усім таким, тому харчуюсь я тут. — Клер пробує карі. — Смачно.

— Нел і Ета, хто вони?

— Нел — наша кухарка, — усміхається Клер. — Нел — як кордон блю¹, що потрапив у Детройт; неначе Арета Франклін,² втілена в Джулію Чайлд³. Ета — наша економка й просто незамінна людина. Насправді, вона нам майже як *мама*; я про те, що моя мама... Ета просто завжди поруч, вона німка, сувора, але з нею затишно. А моя мама десь витає у хмарах, розумієш про що я?

Киваю з повним ротом супу.

— О, ще є Пітер, — додає Клер. — Пітер — садівник.

— Ого. Твоя сім'я має слуг. Здається, ти іншого пера пташка. Я... уже стрічав когось із твоєї сім'ї?

— Ти познайомився з моєю бабусею Мігрем якраз перед її смертю. Вона — єдина людина, якій я розповідала про тебе. До того часу вона майже втратила зір.

¹ Шніцель, начинений сиром та шинкою і панірований у сухарях.

² Американська темношкіра співачка, королева соулу.

³ Відомо американська шеф-повар, ведуча кулінарних передач.

Вона знала, що ми планували побратися, і хотіла зустрітися з тобою.

Полишаю їжу й дивлюся на Клер. Вона теж дивиться на мене, незворушно, по-ангельськи спокійно, невимушено.

— Ми збираємося одружитися?

— Гадаю, так, — відповідає вона. — Ти роками розповідав мені, що, звідки б ти не приходив, там ти одружений зі мною.

Занадто. Це вже занадто. Заплющую очі й змушую себе ні про що не думати. Зовсім не хочу втратити над собою контроль в цю мить.

— Генрі? Генрі, з тобою все гаразд? — Відчуваю, як Клер сідає на диванчик поруч зі мною. Розплющую очі, вона міцно стискає мої руки своїми. Дивлюся на її руки: вони спрацьовані, грубі й потріскані. — Генрі, пробач, я не можу звикнути до цього. Все зовсім навпаки. Я про те, що все життя ти був тим, хто знав геть усе, і я начебто забула, що сьогодні, можливо, мені варто не поспішати. — Вона всміхається. — Насправді, останнім, що ти сказав мені перед тим як піти, було: «Зглянься наді мною, Клер». Ти сказав це так, що тепер я припускаю: ти цитував мене.

Клер і далі тримає мої руки. Вона дивиться на мене із захватом, з любов'ю. Я надзвичайно вражений.

— Клер?

— Так?

— Може, пригальмуємо? Вдамо, що це звичайне перше побачення двох нормальних людей?

— Добре. — Клер встає і повертається на своє місце по інший бік столу. Вона сидить невимушено і намагається не усміхатися.

— Е-е, гаразд. Ну... Клер, може, розкажи мені про себе. Хобі? Домашні улюбленці? Незвичайні сексуальні вподобання?

— Сам дізнавайся.

— Гарзд. Подивимось... Де ти вчишся? Що вивчаєш?

— У художньому коледжі при інституті мистецтв. Займаюсь скульптурою, саме почала вивчати виготовлення паперу.

— Круто. Що у тебе за проект?

Здається, вперше за вечір Клер почувається незручно.

— Він... великий, і про... птахів.

Вона дивиться на стіл, тоді робить ковток чаю.

— Птахів?

— Насправді мова про... тугу.

Вона й досі не дивиться на мене, тому змінюю тему.

— Розкажи більше про свою сім'ю.

— Гарзд. — Розслабившись, Клер усміхається. — Ну... моя сім'я живе в штаті Мічиган, у маленькому містечку Саут-Гейвен, на березі озера. Фактично наш будинок — за межами міста. Спершу він належав батькам моєї матері, моєму дідуся та бабусі Мігрем. Дідусь помер ще до мого народження, а бабуся жила з нами до самої смерті. Мені тоді було сімнадцять. Дідусь був юристом, тато теж юрист. Тато зустрів маму, коли прийшов до дідуся на роботу.

— Отже, він одружився з дочкою боса.

— Так. Насправді, іноді я замислююся: а чи не одружився він із будинком боса? Моя мама — єдина дитина в сім'ї, а будинок — надзвичайний; його згадують у багатьох книгах про рух «Мистецтво та ремесла»¹.

— Як він називається? Хто його побудував?

— Він називається «Мідовларк-гауз». А побудував його в 1896 році Пітер Вінз.

¹ Художня течія, послідовники якої пропагували повернення до ремісничих народних джерел творчості на противагу індустріалізації.

— Нічого собі! Я бачив його на світлинах. Його збудували для когось із сім'ї Гендерсонів, так?

— Так. Це був весільний подарунок для Мері Гендерсон і Дітера Бескомба. Через два роки після в'їзду в будинок вони розлучились і продали його.

— Будинок вищого ґатунку.

— Як і моя сім'я. Вони на ньому схиблені.

— Братів та сестер маєш?

— Марку двадцять два, закінчує курс введення у правознавство в Гарварді. Алісії сімнадцять, випускниця школи. Вона віолончелістка.

Я помітив прихильність до сестри та якусь байдужість до брата.

— Ти не надто любиш брата?

— Марк подібний до батька. Обидва люблять перемагати, повчати, поки не скорися.

— Знаєш, я завжди заздрю людям, які мають братів і сестер, навіть якщо вони їх аж настільки недолюблюють.

— Ти єдина дитина в сім'ї?

— Так. Я думав, ти знаєш про мене все?

— Насправді я знаю все і нічого. Знаю, який ти без одягу, але до цього полудня я не знала твого прізвища. Знаю, що ти жив у Чикаго, але нічого не знаю про твою сім'ю, крім того, що твоя мама померла в автокатастрофі, коли тобі було шість. Знаю, що тобі багато відомо про мистецтво і ти вільно розмовляєш французькою та німецькою, втім, поняття не мала, що ти бібліотекар. Ти зробив усе, щоби я не могла знайти тебе у теперішньому. Ти сказав, що це станеться тоді, коли належить. І ось ми тут.

— Так, ми тут, — погоджуюсь. — Моя сім'я не з вищих прошарків суспільства, вони музиканти. Мій батько — Річард Детембл, а мама — Аннет Лін Робінсон.

— Ого, та сама співачка!

— Так. А він скрипаль. Грає у Чиказькому симфонічному оркестрі. Але він так і не досягнув такого успіху, як мама. Шкода, бо батько дивовижний скрипаль. Після маминої смерті він просто застиг на місці.

Приносять рахунок. Ми майже не їли, але принаймні тепер їжа мене не цікавить. Клер береться за сумочку, та я хитаю головою. Я оплачую; ми лишаємо ресторан і виходимо на Кларк-стрит у прекрасну осінню ніч. Клер надягла якусь вишукану блакитну в'язану річ та хутрянний шарф; я забув узяти пальто, тому тремчу від холоду.

— Де ти живеш? — запитує Клер.

Ого.

— Я живу за два квартали звідси, але квартира дуже тісна і зараз там безлад. А ти?

— Расков Вілідж, на Гойн-авеню. Але маю сусідку по кімнаті.

— Якщо йдемо до мене, ти повинна заплющити очі й порухувати до тисячі. Можливо, твоя сусідка зовсім недопитлива і глуха?

— Не з моїм щастям. Я ніколи нікого не приводжу. Шаріс накинеться на тебе і пхатиме під нігті бамбукові тріски, допоки не зізнаєшся.

— Горю бажанням, щоб мене катував хтось з іменем Шаріс, але бачу, ти не розділяєш моїх захоплень. То ходімо в мої хороми. — Ми йдемо на північ уздовж Кларк-стрит. Звертаю в «Лікери-горілчані вироби на Кларк-стрит» за пляшкою вина. Виходжу звідти, а Клер здивовано:

— Я гадала, тобі не можна пити?

— Не можна?

— Лікар Кендрік дуже суворий щодо цього.

— Хто це?

Ми йдемо повільно — на Клер непрактичні туфлі.

— Він твій лікар, великий фахівець з часових розладів.

— Поясни.

— Я небагато знаю. Лікар Девід Кендрік — молекулярний генетик, який виявив... виявить причину переміщення людей у часі. Це генетичне, він виявить це в 2006 році. — Вона зітхає. — Припускаю, що ще занадто рано. Ти якось сказав мені, що через десять років людей, що подорожують у часі, стане набагато більше.

— Ніколи не чув, щоб у когось ще був такий... розлад.

— Думаю, навіть якщо ти просто зараз розшукаєш лікаря Кендріка, він не зможе тобі допомогти. І ми ніколи не зустрілися б, якби він зміг.

— Давай не думатимемо про це. — Ми в моєму вестибюлі. Клер заходить у тісний ліфт переді мною. Зачиняю двері й натискаю на цифру одинадцять. Від Клер пахне старою тканиною, милом, потом і хутром. Я глибоко вдихаю. Прибувши на мій поверх, ліфт брязкає. Ми вибираємося з нього і йдемо вузьким коридором. В'язкою ключів відмикаю усі сто сім замків і злегка прочиняю двері.

— За час нашої вечері тут стало ще гірше. Мушу затулити тобі очі. — Клер хихикає, коли я ставлю на долівку вино й знімаю краватку. Зав'язую їй очі й роблю тісний вузол на потилиці. Відчиняю двері, веду її у квартиру й саджу на крісло. — Добре, починай відлік.

Клер рахує. Швидко підбираю з підлоги спідню білизну та шкарпетки, збираю ложки та кавові горнята з різних горизонтальних поверхонь і скидаю їх у кухонний мийник. Коли вона каже: «Дев'ятсот шістдесят сім», знімаю пов'язку з її очей. Я вже згорнув ліжко в диван й сідаю на нього.

— Вино? Музику? Свічки?

— Так, будь ласка.

Підводжусь і запалюю свічки. Потім вимикаю верхнє світло, в кімнаті починають танцювати вогники, й усе здається кращим. Ставлю троянди у воду, знаходжу коркотяг,

відкоркову ю пляшку й наливаю нам по келиху вина. Поміркувавши, ставлю диск, де мама співає романси Шуберта й притищу ю музику.

Моя квартира — це диван, крісло та близько чотирьох тисяч книжок.

— Як мило, — каже Клер.

Вона підводиться і пересідає на диван. Сідаю поруч. Настає мить затишшя, коли ми просто сидимо й дивимося одне на одного. Сяйво від свічок виграє на волоссі Клер. Вона протягує руку й торкається моєї щоки.

— Так приємно тебе бачити. Я була такою самотньою.

Пригортаю її до себе. Ми цілуємося. Це дуже... жаданий поцілунок, поцілунок, народжений у тривалій близькості, і мені цікаво, чим саме ми з Клер займалися у тій долині, втім, відганяю цю думку. Наші вуста роз'єднуються; як правило, в такі миті я продумую, як пробратися крізь цілі фортеці одягу, але замість цього відкидаюся назад і розтягуюся на дивані, тягнучи Клер зі собою, ухопивши її попід руки. Її оксамитове плаття ковзке, і Клер, мов оксамитовий вугор, прослизає у простір між моїм тілом і спинкою дивана. Вона лежить обличчям до мене, а я притиснутий бильцем дивана. Крізь тонку тканину відчуваю, як усе її тіло тисне на моє. Частина мене вмирає від бажання заскочити на Клер, облизати її *там* і зануритися в неї, але я дуже втомлений і ошелешений.

— Бідний Генрі.

— Чому це «бідний Генрі»? Мене переповнює щастя!

І це правда.

— Я приголомшила тебе усіма цими несподіванками, наче кам'яними брилами.

Клер перекидає через мене ногу і сідає зверху якраз на мій член. Моя увага одразу ж зосереджується на цьому.

— Не рухайся, — благаю.

— Гаразд. Вечір стає усе цікавішим. Тобто знання — це сила, і все таке. І ще, мені завжди було надзвичайно цікаво дізнатися, де ти живеш, що надягаєш, чим заробляєш на прожиття.

— Voilà. — Просуваю руки під її сукню аж до стегон. На ній панчохи і підв'язки. Такі дівчата мені подобаються. — Клер?

— Oui¹.

— Знаєш, якось незручно проковтнути усе відразу. Маю на увазі, трохи почекати не завадить.

Клер зніяковіла.

— Пробач! Але, знаєш, я вже багато років чекаю. Це ж не торт... з'їв — і його немає.

— А ти хочеш той самий торт з'їсти двічі?

— Це мій девіз.

Вона посміхається ледь помітною злою посмішкою та починає ковзати по мені своїми стегнами. Тепер у мене ерекція, така сильна, що мене б і без дозволу батьків пустили на найстрашніші американські гірки.

— А ти частенько домагаєшся свого, так?

— Завжди. Я жахлива людина. Хоча, ти був здебільшого непробивним до моїх облесливих витівок. Я надзвичайно страждала, вивчаючи під твоїм керівництвом лише французькі дієслова та гру в шашки.

— Мене втішив той факт, що у майбутньому принаймні матиму хоч якусь зброю для приборкання. Ти робиш це зі всіма хлопцями?

Клер ображається; не можу сказати, наскільки широко.

— Навіть на гадці не мала робити це з іншими. Які брудні у тебе думки! — Вона розстібає мою сорочку. — Боже, ти такий... молодий.

¹ Так (фр.).

Вона міцно затискає мої соски. До біса доброчесність!
Я зрозумів, як розстібнути її сукню.

Наступного ранку

Клер: Прокидаюся і не знаю, де я. Незнайома стеля. Віддалений шум автівок. Книжкові полиці. Блакитне крісло, на якому валяється моя оксамитова сукня, а на ній — чоловіча краватка. Раптом згадую. Повертаю голову, а там — Генрі. Усе так просто, мовби прокидаюся тут усе своє життя. Він спить у забутті, дивно викручений, наче його водою викинуло на берег: одна рука прикриває очі, щоб приглушити вранішнє світло, його довге чорне волосся розкидане на подушці. Так просто. Ми разом. Тут і зараз, нарешті.

Обережно встаю з ліжка, що слугує Генрі диваном. Коли підводжусь, скриплять пружини. Між ліжком і книжковими полицями місця небагато, тому повільно просуваююсь у коридор. Ванна кімната малесенька. Почуваюся Алісою з Країни Чудес, яка виросла такою величезною, що висовує руку у вікно, щоб повернутися. Від невеличкого декорованого радіатора лине тепло. Йду в туалет, затим умиваю руки й обличчя. Відтак помічаю дві зубні щітки в білій порцеляновій склянці.

Відкриваю аптечку. На верхній полиці — бритви, крем для гоління, ополіскувач для рота, тайленол, крем після гоління, блакитна мармурова кулька, зубочистки, дезодорант. На нижній — лосьйон для рук, тампони, футляр з вагінальним ковпачком, дезодорант, помада, флакон полівітамінів, тубик сперміциду; темно-червона помада.

От я стою, тримаю в руці помаду й мені стає трохи недобре. Цікаво, яка вона, як її звати. Цікаво, скільки часу вони стрічаються. Думаю, досить довго. Кладу помаду на місце, зачиняю аптечку. У дзеркалі бачу себе, бліду, з розкуйовдженим волоссям. *Нехай, ким би ти не була, тепер*

тут я. Може, ти й минуле Генрі, але я — його майбутнє. Всміхаюся собі. Відображення з дзеркала скорчило мені гримасу. Позичаю білий махровий халат Генрі, що висить на дверному гачку ванної. Під ним — блідо-блакитний шовковий халат. Без жодної явної причини у його халаті почувуюся краще.

Повертаюся у вітальню, Генрі досі спить. Беру свій годинник з підвіконня і бачу, що нині о пів на сьому. Я надто стривожена, щоб повернутися в ліжко. Йду на кухоньку в пошуках кави. Робоча поверхня кухні та плита вкриті купами тарілок, стосами журналів та іншої друкованої продукції. У мийнику навіть шкарпетка лежить. Розумію, що вчора ввечері Генрі просто стягнув усе скопом на кухню. А я завжди вважала Генрі дуже акуратним. Тепер стає очевидним, що він належить до тих, які педантичні щодо своєї зовнішності, але таємно недбалі щодо всього іншого. Знаходжу в холодильнику каву, відшукую кавоварку й готую каву. Чекаючи, поки вона закипить, переглядаю книжкові полиці Генрі.

Цього Генрі я знаю. «Елегії, пісні та сонети» Донна. «Доктор Фауст» Крістофера Марлоу. «Голий сніданок». Енн Бредстріт, Іммануїл Кант. Барт, Фуко, Дерріда. «Пісні невинності та досвіду» Блейка. «Вінні Пух». «Анотована Аліса». Гайдеггер. Рільке. «Трістрам Шенді». «Смертельна поїздка Вісконсином». Аристотель. Єпископ Берклі. Ендрю Марвел. «Переохолодження, відмороження та інші холододові травми».

Ліжко скрипить; осмикуюсь. Генрі сидить і дивиться на мене, мружачись у ранковому світлі. Він такий молодий, такий незнаний... Він ще не знає мене. Раптом починаю боятися, що він забув, хто я.

— Здається, тобі холодно, — каже він. — Клер, повертайся в ліжко.

— Я приготувала каву, — пропоную.

— М-м-м, відчуваю аромат. Але спочатку підійди і привітайся.

Залажу в ліжку у його халаті. Коли його рука ковзає під халат, він на мить зупиняється. Розумію, що саме він згадав: зараз він подумки розглядає свою ванну кімнату моїми очима.

— Це стривожило тебе? — запитує він.

Вагаюся.

— Так. Це справді стривожило тебе. Певна річ. — Генрі сідає, я теж. Він повертає до мене голову, дивиться на мене. — Так чи інакше, усе це майже закінчилося.

— Майже?

— Я хотів порвати з нею. Просто тепер невдалий час. Або вдалий, не знаю. — Він намагається розпізнати емоції на моєму обличчі. Навіщо? Шукає прощення? Це не його провина. Як він міг знати? — Ми мордуємо одне одного багато часу. — Він починає говорити швидше й швидше, а потім зупиняється. — Хочеш про це знати?

— Ні.

— Спасибі. — Генрі закриває руками обличчя. — Пробач. Я не знав, що ти прийдеш, а то би більше все впорядкував. Маю на увазі, у житті, не лише у квартирі. — За вухом Генрі замащений помадою; витираю її. Він бере мою руку й стискає її. — Я інакший? Не такий, як ти очікувала? — запитує він нерішуче.

— Так... Ти більш... — *Егоїстичний*, думаю, але кажу, — ...молодий.

Він обдумує це.

— Це добре чи погано?

— Це інакше. — Пробігаю обома руками по плечах Генрі, спині; масажую йому м'язи, досліджую впадини. — Ти бачив себе сорокарічного?

— Так. Мене наче мучили й покалічили.

— Так. Але ти менш... я маю на увазі, ти наче... Тобто ти мене знаєш, тому...

— Тому просто зараз ти говориш мені, що я трохи незграбний.

Хитаю головою, хоча саме це й маю на увазі.

— Просто, я вже все це пережила, а ти... Я не звикла, що ти нічого не пам'ятаєш.

Генрі насуплений.

— Пробач, але людина, яку ти знаєш, ще не існує. Залишайся зі мною, і рано чи пізно, вона обов'язково з'являться. Поки що це найкращий варіант із тих, що я можу запропонувати.

— Справедливо, — кажу. — А тим часом...

Він повертається і зустрічається зі мною поглядом.

— А тим часом?

— Я хочу...

— Ти хочеш?

Червонію. Генрі всміхається й обережно кладе мене на подушки.

— Ти знаєш.

— Багато я не знаю, але дещо таки можу вгадати.

Пізніше ми дримаємо у теплі, вкриті блідим ранковим жовтневим сонцем, тіло до тіла, Генрі каже щось у мою потилицю, та я не можу розібрати.

— Що?

— Я думав оце, що тут із тобою так спокійно. Приємно просто лежати і знати, що про майбутнє вже подбали.

— Генрі?

— Гм?

— Як же так сталось, що ти ніколи не говорив собі про мене?

— О. Я такого не роблю.